

Krzysztof Wiączek*

Wpływ ustawy krajobrazowej na normy prawa karnego sensu largo

Streszczenie: Artykuł odnosi się do zmian wprowadzonych przez ustawę z dnia 24 kwietnia 2015 r. o zmianie niektórych ustaw w związku ze wzmocnieniem narzędzi ochrony krajobrazu (Dz.U. poz. 774 ze zm.) w obszarze norm szeroko pojmowanego prawa karnego. Omówione w nim zostały przepisy, które w związku z wejściem w życie tejże ustawy zmieniły swoje brzmienie (art. 63a Kodeksu wykroczeń oraz art. 118 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami), bądź też zostały wprowadzone jako nowe regulacje (art. 63b Kodeksu wykroczeń). Autor w swej pracy rozważa zakres poszczególnych nowelizacji, ich charakter oraz skutki prawne, oceniając przy tym wpływ wejścia w życie ustawy krajobrazowej na życie obywateli z prawnokarnej perspektywy.

Słowa kluczowe: wykroczenia, krajobraz, reklama, zabytki

I. *Wprowadzenie*

Wejście w życie ustawy krajobrazowej w dniu 11 września 2015 r. spowodowało nowelizację znacznej liczby innych aktów prawnych¹. Zdecydowana większość z nich

* Autor jest studentem IV roku prawa na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie.

¹ Są to: ustawa z dnia 17 czerwca 1966 r. o postępowaniu egzekucyjnym w administracji (Dz.U. z 2016r., poz. 599 ze zm.), ustawa z dnia 20 maja 1971 r. – Kodeks wykroczeń (Dz.U. z 2015r., poz. 1094 ze zm.), ustawa z dnia 21 marca 1985 r. o drogach publicznych (Dz.U. z 2015r., poz. 460 ze zm.), ustawa z dnia 12 stycznia 1991 r. o podatkach i opłatach lokalnych (Dz.U. z 2016r., poz. 716) ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. – Prawo budowlane (Dz.U. z 2016r., poz. 290 ze zm.), ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska (Dz.U. z 2016r., poz. 672 ze zm.), ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz.U. z 2016r., poz. 778 ze zm.), ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz.U. z 2014r., poz. 1446 ze zm.), ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz.U. z 2015r., poz. 1651 ze zm.) oraz ustawa z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz.U. z 2016r., poz. 353 ze zm.)

to normy szeroko rozumianego prawa administracyjnego, jednakże można też dostrzec pewne zmiany w materii prawa karnego, a ściślej rzecz ujmując – prawa karno-administracyjnego. To właśnie one będą przedmiotem niniejszej pracy, w której postaram się dokonać analizy ich zakresu, doniosłości oraz wpływu na sytuację obywateli.

Na wstępie zauważyć należy, iż materia omawiana poniżej nie dotyczy prawa karnego *sensu stricto*, gdyż zawarte w ustawie krajobrazowej normy prawnokarne są w każdym wypadku wykroczeniami, nie zaś przestępstwami. Uregulowane są w dwóch aktach normatywnych rangi ustawowej – Kodeksie wykroczeń² oraz ustawie o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami³, dotyczą zaś trzech przepisów: art. 63a k.w., art. 63b k.w. i art. 118 OchrZabU. Jak można więc dostrzec, zmiany dokonane przez ustawę krajobrazową w obrębie prawa karnego sensu largo nie mają zbyt szerokiego wymiaru i ich znaczenie w porównaniu do nowelizacji charakteru administracyjnoprawnego jest niewątpliwie mało widoczne. Niemniej jednak, należy rozważyć, czy pomimo *prima facie* kosmetycznych modyfikacji tych uregulowań, nie wpływają one w sposób istotny na sytuację podmiotów prawa w stosunku do poprzednio obowiązujących norm.

II. Zmiany w Kodeksie wykroczeń

Jak już zostało wspomniane powyżej, ustawa krajobrazowa wprowadziła zmiany w kodeksie wykroczeń w obrębie dwóch przepisów – art. 63a k.w. oraz art. 63b k.w. Warto w tym miejscu zauważyć, iż w stosunku do pierwszej z regulacji dokonano modyfikacji (poprzez dodanie § 1a oraz wprowadzenie nowego brzmienia § 2), a sam przepis istniał przed ogłoszeniem ustawy krajobrazowej. W stosunku zaś do drugiej regulacji dokonano uchwalenia nowego typu wykroczenia, który nie miał miejsca w poprzednio obowiązującym stanie prawnym.

Nowelizacje omawiane w tej części pracy zostały dokonane na mocy art. 2 ustawy krajobrazowej, który stanowi: „W ustawie z dnia 20 maja 1971 r. - Kodeks wykroczeń (Dz. U. z 2013 r. poz. 482, z późn. zm. wprowadza się następujące zmiany:

1) w art. 63a:

² Ustawa z dnia 20 maja 1971 r. – Kodeks wykroczeń, Dz.U. z 2015r., poz. 1094 ze zm., zwana dalej: „k.w.”.

³ Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, Dz.U. z 2014r., poz. 1446 ze zm., zwana dalej: „OchrZabU”.

a) po § 1 dodaje się § 1a w brzmieniu: «§ 1a. Podżeganie i pomocnictwo są karalne.»,

b) § 2 otrzymuje brzmienie: «§ 2. W razie popełnienia wykroczenia można orzec przepadek przedmiotów służących lub przeznaczonych do popełnienia wykroczenia, choćby nie stanowiły własności sprawcy, oraz nawiązkę w wysokości do 1500 złotych lub obowiązek przywrócenia do stanu poprzedniego.»;

2) po art. 63a dodaje się art. 63b w brzmieniu:

«Art. 63b. § 1. Kto umieszcza reklamę, o której mowa w art. 4 pkt 23 ustawy z dnia 21 marca 1985 r. o drogach publicznych⁴ (Dz. U. z 2015 r. poz. 460 i 774) z naruszeniem warunków jej sytuowania określonych w art. 42a tej ustawy⁵, o gabarytach większych niż dopuszczalne lub wykonane z wyrobów innych niż dopuszczalne,

podlega karze ograniczenia wolności albo grzywny.

§ 2. Podżeganie i pomocnictwo są karalne.

⁴ „reklama - umieszczone w polu widzenia użytkownika drogi tablica reklamowa lub urządzenie reklamowe w rozumieniu art. 2 pkt 16b i 16c ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. z 2015 r. poz. 199, 443 i 774), a także każdy inny nośnik informacji wizualnej, wraz z jej elementami konstrukcyjnymi i zamocowaniami, niebędący znakiem drogowym, o którym mowa w przepisach wydanych na podstawie art. 7 ustawy z dnia 20 czerwca 1997 r. - Prawo o ruchu drogowym (Dz. U. z 2012 r. poz. 1137, z późn. zm.), ustawionym przez gminę znakiem informującym o obiektach zlokalizowanych przy drodze, w tym obiektach użyteczności publicznej, znakiem informującym o formie ochrony zabytków lub tablicą informacyjną o nazwie formy ochrony przyrody w rozumieniu art. 115 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. z 2013 r. poz. 627, z późn. zm.)”;

⁵ Art. 42a. 1. Widoczna z jezdni przez kierującego pojazdem reklama emitująca światło, umieszczona w pasie drogowym lub w odległości od zewnętrznej krawędzi jezdni, o której mowa w art. 43 ust. 1, musi spełniać wymagania określone w ust. 2 oraz w przepisach wydanych na podstawie ust. 3.

2. W przypadku reklam umożliwiających bieżącą zmianę informacji wizualnej:

1) niedopuszczalne jest wyświetlanie ruchomych obrazów;

2) niedopuszczalne jest stosowanie efektów wizualnych i przerw pomiędzy kolejno wyświetlanymi informacjami;

3) minimalny czas prezentacji informacji wizualnej musi być dłuższy niż 10 sekund.

3. Minister właściwy do spraw transportu określi, w drodze rozporządzenia, maksymalną luminancję powierzchni informacji wizualnej umieszczonej na reklamie emitującej światło, w ciągu dnia i w ciągu nocy, w terenie zabudowy i poza terenem zabudowy, mając na względzie zachowanie bezpieczeństwa ruchu drogowego.

4. Przepisów wydanych na podstawie ust. 3 nie stosuje się do umieszczania w pasie drogowym lub w odległościach od zewnętrznej krawędzi jezdni, o których mowa w art. 43 ust. 1, widocznych z jezdni przez kierującego pojazdem szyldów w rozumieniu art. 2 pkt 16d ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, o ile pole powierzchni bocznej prostopadłościanu opisanego na danej tablicy lub urządzeniu reklamowym emitującym światło jest mniejsze niż 2 m², a najdłuższy bok nie jest dłuższy niż 3 m.

§ 3. W razie popełnienia wykroczenia można orzec przepadek przedmiotów służących lub przeznaczonych do popełnienia wykroczenia, choćby nie stanowiły własności sprawcy, lub obowiązek przywrócenia do stanu poprzedniego.»⁷.

Poddając analizie pierwszy z omawianych przepisów, należy wpierrw dokonać jego generalnej charakterystyki. Po pierwsze, art. 63a k.w. wprowadza zakaz bezprawnego plakatowania, chroniąc przy tym prawo właściciela lub zarządzającego danym miejscem do decydowania o sposobie jego wykorzystania. Przedmiotem ochrony jest więc co do zasady porządek w miejscach publicznych, jakkolwiek ma on tu dwojaki charakter⁶. Jego § 1 stanowi: „Kto umieszcza w miejscu publicznym do tego nieprzeznaczonym ogłoszenie, plakat, afisz, apel, ulotkę, napis lub rysunek albo wystawia je na widok publiczny w innym miejscu bez zgody zarządzającego tym miejscem, podlega karze ograniczenia wolności albo grzywny.”. Zakres przedmiotowy określony jest więc stosunkowo szeroko – znamiona tego wykroczenia może wypełniać prywatne ogłoszenie czy plakat umieszczone na przystanku komunikacji miejskiej, graffiti na płocie czy budynku mieszkalnym, a także napis znajdujący się na znaku drogowym. Czyn ten może być popełniony zarówno umyślnie, jak i nieumyślnie, i co do zasady jest wykroczeniem materialnym⁷ (choć można też spotkać się w doktrynie z poglądem traktującym go jako typ formalny⁸).

Ustawa krajobrazowa wprowadziła do powyższego przepisu § 1a, penalizujący formy zjawiskowe czynu z art. 63a § 1, a więc podżeganie i pomocnictwo. Umiejscowienie tych niesprawczych postaci współdziałania niewątpliwie rozszerza krąg osób mogących ponosić odpowiedzialność wykroczeniową za ten czyn. Przed wejściem w życie ustawy odpowiadać mógł tylko sprawca bezpośredni czynu, zaś ewentualny podżegacz lub pomocnik nie byli objęci szeroko rozumianą odpowiedzialnością karną. Zgodnie bowiem z art. 14 § 1 k.w. odpowiedzialność za podżeganie i pomocnictwo zachodzi wtedy, gdy ustawa tak stanowi i tylko w razie dokonania przez sprawcę czynu zabronionego. Jest to rozwiązanie odmienne od tego przyjętego przy przestępstwach, gdzie istnieje zasada karalności podżegania i pomocnictwa. W kodeksie wykroczeń jest zupełnie na odwrót – zasadą jest brak karalności podżegacza i pomocnika, zaś

⁶ T. Grzegorzcyk (red.), *Kodeks Wykroczeń. Komentarz do art. 63a.*, Wydawnictwo Wolters Kluwer, Warszawa 2013, s. 292-294.

⁷ T. Bojarski (red.), *Kodeks Wykroczeń. Komentarz do art. 63a*, Wydawnictwo Wolters Kluwer, Warszawa 2015, s. 236-237.

⁸ T. Grzegorzcyk, *Kodeks Wykroczeń...*, s. 294.

wyjątkiem ich karalność, o ile ustawa w danym wypadku to przewiduje⁹. Dzięki omawianej zmianie, odpowiedzialność za np. namalowanie graffiti na murze będzie ponosił nie tylko wykonawca „dzieła”, lecz także osoba, która go do tego nakłoniła, bądź która zakupiła w tym celu odpowiednie materiały.

Druga zmiana dokonana w obrębie tego przepisu przez wejście w życie ustawy krajobrazowej polega na modyfikacji brzmienia § 2. Dotychczas brzmiał on w sposób następujący: „W razie popełnienia wykroczenia można orzec przepadek przedmiotów stanowiących przedmiot wykroczenia oraz nawiązkę w wysokości do 1500 złotych lub obowiązek przywrócenia do stanu poprzedniego.”. W obecnym kształcie wygląda on natomiast w ten sposób: „W razie popełnienia wykroczenia można orzec przepadek przedmiotów służących lub przeznaczonych do popełnienia wykroczenia, choćby nie stanowiły własności sprawcy, oraz nawiązkę w wysokości do 1500 złotych lub obowiązek przywrócenia do stanu poprzedniego.”. Jak można dostrzec, w stosunku do dotychczasowego brzmienia obecna regulacja ma znacznie rozszerzony zakres¹⁰. W poprzednim stanie prawnym przypadkowi podlegały przedmioty stanowiące przedmiot czynu zabronionego. Po wejściu w życie ustawy krajobrazowej, która znowelizowała ten przepis, objęte są nim przedmioty służące lub przeznaczone do popełnienia wykroczenia, zatem mogą to być zarówno farby, plakaty i inne narzędzia, którymi dokonano czynu zabronionego (penalizowane w uprzednio obowiązującym stanie prawnym), jak inne, wykorzystywane w samym procesie zmierzającym do popełnienia wykroczenia (np. drabiny, pojazdy, maszty, czy rusztowania).

Dodatkowo zmiana doprecyzowała kwestię przypadku przedmiotów, które nie stanowiły własności sprawcy. Wcześniej, co wynika z brzmienia przedstawionego powyżej, taki zapis nie był w żaden sposób wyartykułowany, co rodziło obawę różnej interpretacji przez sądy kwestii przypadku narzędzi służących do popełnienia wykroczenia, które należały do osób trzecich. Aktualny stan prawny nie pozostawia w tej materii żadnych wątpliwości, stanowiąc, iż nawet w sytuacji gdy przedmioty służące lub przeznaczone do popełnienia wykroczenia nie stanowiły własności samego sprawcy, mogą one na takich samych zasadach ulec przypadkowi.

⁹ O. Sitarz, *Materialne prawo wykroczeń. Część ogólna*, Wydawnictwo Difin, Warszawa 2015, s. 81-82.

¹⁰ A. Fogel (red.), *Ustawa krajobrazowa. Komentarz do przepisów wprowadzonych w związku ze wzmocnieniem narzędzi ochrony krajobrazu*, Wydawnictwo Wolters Kluwer, Warszawa 2016, s. 40.

Wbrew niektórym poglądom¹¹, nie została zmieniona wysokość orzekanej nawiązki. Podobnie jak w stanie prawnym sprzed nowelizacji, wynosi ona „do 1500 zł”. Przy bezsporności górnej granicy jej wysokości, należy rozważyć, jaka jest dolna granica, gdyż z przepisu szczególnego niewątpliwie nie sposób tego wywieść. Jak zaś stanowi przepis części ogólnej – art. 32 k.w. – nawiązkę orzeka się na rzecz pokrzywdzonego w wypadkach przewidzianych w przepisach szczególnych. Taki zapis również na niewiele nam się zdaje, dlatego – w moim przekonaniu – należy w tym wypadku sięgnąć do rozwiązania przyjętego w obrębie tej instytucji w Kodeksie karnym, a następnie, *per analogiam*, przełożyć je na grunt prawa wykroczeń. Zgodnie z art. 48 k.k., znajdującym się w części ogólnej ustawy, nawiązkę orzeka się w wysokości do 100 000 złotych, chyba że ustawa stanowi inaczej. Jak widać, także i tutaj określona jest precyzyjnie górna granica, zaś co do dolnej ustawodawca się nie wypowiedział¹². Zgodnie z przeważającym poglądem doktryny¹³ wysokość minimalna nawiązki powinna być kwotą dowolną, więc najbardziej słusznym wydaje się przyjęcie 1 zł¹⁴. Analogicznie więc, przekładając to rozumowanie na grunt normy art. 63a § 2 *in fine* k.w., wydaje się zasadne uznać, iż wysokość nawiązki orzekanej przy tym typie czynu zabronionego powinna się kształtować w granicach od 1 zł do 1500 zł.

W obszarze Kodeksu wykroczeń została wprowadzona także druga, równie istotna zmiana. Jak już zostało zaznaczone wcześniej, art. 63a k.w. dzięki ustawie krajobrazowej nabrał nowego brzmienia, jednak istniał on przed jej uchwaleniem. W przypadku art. 63b k.w. trzeba podkreślić, iż wejście w życie ustawy wymusiło wprowadzenie nowego typu wykroczenia. Sankcjonuje on umieszczenie reklamy w sposób naruszający odrębne przepisy. Wykroczenie to ma charakter powszechny, materialny, zaś jego strona podmiotowa zarówno na umyślności, jak i na nieumyślności¹⁵. Przedmiotem ochrony jest w tym wypadku porządek publiczny w zakresie umieszczania reklamy¹⁶. Z wykroczeniem tego typu mamy do czynienia, gdy sprawca umieszcza reklamę (w rozumieniu art. 4 pkt 23 ustawy z dnia 21 marca 1985 r.

¹¹ *Ibidem*, s. 40.

¹² R. Stefański (red.), *Kodeks karny. Komentarz*, Wydawnictwo C. H. Beck, Warszawa 2015, s. 359.

¹³ M. Mozgawa (red.), *Kodeks karny. Komentarz*, Wydawnictwo Wolters Kluwer, Warszawa 2014, s. 156.

¹⁴ I. Zgoliński, *Zniesławienie w polskim prawie karnym: Zagadnienia teorii i praktyki*, Wydawnictwo Wolters Kluwer, Warszawa 2013, s. 155.

¹⁵ T. Bojarski (red.), *Kodeks Wykroczeń...*, s. 236-237.

¹⁶ *Ibidem*, s. 234.

o drogach publicznych¹⁷ [Dz. U. z 2015 r. poz. 460 i 774]) z naruszeniem warunków określonych w art. 42a u.d.p. lub o gabarytach większych niż dopuszczalne lub wykonane z wyrobów innych niż dopuszczalne. Trzeba przy tym nadmienić, iż zdarzenia te powinno się wyrażać jako alternatywę zwykłą. Innymi słowy, znamiona czynu z art. 63b § 1 k.w. będzie wypełniało zarówno umieszczenie reklamy z naruszeniem warunków określonych w ustawie o drogach publicznych, jak i umieszczenie reklamy posiadającej gabaryty większe niż dopuszczalne bądź wykonane z innych niż dopuszczalne wyrobów. Formalnie jest też możliwe dokonanie czynu wypełniającego obydwie te podtypy – będzie on, rzecz jasna, również stanowił wykroczenie przeciwko tejże normie Kodeksu wykroczeń.

Odnosnie pierwszego z podtypów wykroczenia należy zaznaczyć, iż obejmuje on umieszczenie wyłącznie reklamy emitującej światło, która jest widoczna z jezdni przez kierującego pojazdem, jest umieszczona w pasie drogowym lub jest umieszczona w odległości od zewnętrznej krawędzi jezdni, o której mowa w art. 43 ust. 1 u.d.p. Umieszczenie reklamy innego rodzaju, niż te wymienione powyżej, nie spowoduje karalności takiego czynu, gdyż w związku z zakazem stosowania wykładni rozszerzającej w obszarze prawa karnego, nie będzie on zawierał w sobie znamienia bezprawności, a tym samym nie będzie go można uznać za wykroczenie z art. 63b § 1 k.w.

Mówiąc zaś o karalności umieszczenia reklamy o gabarytach większych niż dopuszczalne lub wykonywane z wyrobów innych niż dopuszczalne, trzeba uznać, że ustawodawca rozumie pojęcie reklamy w tym podtypie dosyć szeroko. Odnosi się do niego dr Anna Fogel w swym komentarzu dotyczącym ustawy krajobrazowej¹⁸. W konsekwencji, uzasadniony wydaje się pogląd, iż zakres przedmiotowy drugiej części tego przepisu należy rozciągnąć na wszystkie rodzaje reklam w rozumieniu ustawy o drogach publicznych (czyli znajdujących się w polu widzenia użytkownika drogi).

Podobnie jak w art. 63a k.w. zostały spenalizowane niesprawcze postacie zjawiskowe, tj. podżeganie i pomocnictwo. To samo tyczy się kwestii przepadku – uregulowanie jest bardzo zbliżone w stosunku do przepisu poprzedniego. Obok możliwości orzeczenia przepadku przedmiotów służących bądź przeznaczonych do popełnienia wykroczenia, istnieje możliwość orzeczenia obowiązku przywrócenia do stanu poprzedniego. Obowiązek ten jest w alternatywie w stosunku do przepadku

¹⁷ Zwana dalej: „u.d.p.”

¹⁸ A. Fogel (red.), *Ustawa krajobrazowa...*, s. 41.

przedmiotów, co z jednej strony rozszerza wachlarz środków represyjnych możliwych do zastosowania wobec sprawcy, z drugiej zaś pozwala sądowi na orzeczenie środka bardziej adekwatnego *in concreto*.

Znacząca różnica w stosunku do art. 63a k.w. dotyczy kwestii nawiązki. W przeciwieństwie do pierwszego ze znowelizowanych przez ustawę krajobrazową przepisów Kodeksu wykroczeń, w art. 63b k.w. tej instytucji brak. Nie ma więc możliwości orzeczenia nawiązki wobec sprawcy (a także podżegacza czy pomocnika) tego czynu zabronionego¹⁹. Jest to uwarunkowane ogólnymi zasadami polskiego prawa wykroczeń. Zgodnie z art. 28 § 2 k.w. środki karne można orzec, jeżeli są one przewidziane w przepisie szczególnym, a orzeka się je, jeżeli przepis szczególny tak stanowi. W związku z faktem, iż nawiązka do środków karnych należy (co wynika wprost z art. 28 § 1 pkt 3 k.w.²⁰), trzeba uznać za całkowicie bezsporne, iż w stosunku do czynu z art. 63b k.w. ta instytucja szeroko rozumianego prawa karnego jest niedopuszczalna (zarówno jako środek obligatoryjny, jak i środek fakultatywny).

III. Zmiana brzmienia art. 118 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami

Kolejnym aktem prawnym, którego norma w obrębie prawa karnego uległa zmianie, jest ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Jak nie trudno się domyślić, ustawa ta, w przeciwieństwie do Kodeksu wykroczeń nie jest aktem *stricte* prawnokarnym, jej celem legislacyjnym jest, jak sam tytuł wskazuje, ochrona zabytków i opieka nad nimi. Jednakże, jak w wielu aktach normatywnych tego rodzaju, zawarty jest w niej osobny rozdział traktujący o odpowiedzialności karnej. Zgodnie z art. 120 OchrZabU²¹ jest to odpowiedzialność wykroczeniowa, co przesądza o tym, że wszystkie czyny zabronione opisane w tym rozdziale (w tym art. 118 OchrZabU, omawiany w niniejszej części) są wykroczeniami.

¹⁹ *Ibidem*, s. 42.

²⁰ Art. 28. § 1. Środkami karnymi są:

- 1) zakaz prowadzenia pojazdów;
- 2) przepadek przedmiotów;
- 3) nawiązka;
- 4) obowiązek naprawienia szkody;
- 5) podanie orzeczenia o ukaraniu do publicznej wiadomości w szczególny sposób;
- 6) inne środki karne określone przez ustawę.

²¹ Art. 120. Orzekanie w sprawach określonych w art. 110-119 następuje na podstawie przepisów Kodeksu postępowania w sprawach o wykroczenia.

Ustawa krajobrazowa zmieniła w całej ustawie o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami dodała kilka nowych przepisów, zaś w kilku innych – zmieniła ich brzmienie. Jednak w obszarze prawa karnego, zmianie uległa tylko jedna regulacja – właśnie art. 118 OchrZabU. W kształcie sprzed nowelizacji jego brzmienie było następujące: „Art. 118. Kto bez pozwolenia umieszcza na zabytku wpisanym do rejestru urządzenia techniczne, tablice, reklamy oraz napisy, podlega karze grzywny.”. Obecnie zaś przepis ten brzmi: „Art. 118. 1. Kto bez pozwolenia umieszcza na zabytku wpisanym do rejestru: urządzenie techniczne, tablicę reklamową lub urządzenie reklamowe w rozumieniu art. 2 pkt 16b i 16c ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym²², lub napis, podlega karze ograniczenia wolności albo grzywny.

2. Podżeganie i pomocnictwo są karalne.

3. W razie popełnienia wykroczenia można orzec przepadek przedmiotów służących lub przeznaczonych do popełnienia wykroczenia, choćby nie stanowiły własności sprawcy, lub obowiązek przywrócenia do stanu poprzedniego.”.

Pierwszą zmianą jaką wprowadziła ustawa krajobrazowa w brzmieniu tego przepisu jest dostosowanie terminologii opisu znamion wykroczenia do definicji tablicy reklamowej i urządzenia reklamowego występującymi w słowniczku ustawowym określonym w art. 2 ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym²³. Taki zabieg niewątpliwie precyzuje, umieszczenie jakich przedmiotów zabronione jest przez ustawę. Poprzedni stan prawny był w tej materii zdecydowanie nieostry, co mogło powodować zbyt dużą dowolność interpretacji przez sądy normy art. 118 OchrZabU, a to z kolei mogło prowadzić do rozbieżności przy orzekaniu w przedmiocie odpowiedzialności za popełnienie tego wykroczenia. W tym aspekcie zmianę należy więc ocenić aprobująco.

²² Art. 2. Ilekroć w ustawie jest mowa o:

(...)

16b) "tablicy reklamowej" - należy przez to rozumieć przedmiot materialny przeznaczony lub służący ekspozycji reklamy wraz z jego elementami konstrukcyjnymi i zamocowaniami, o płaskiej powierzchni służącej ekspozycji reklamy, w szczególności baner reklamowy, reklamę naklejaną na okna budynków i reklamy umieszczane na rusztowaniu, ogrodzeniu lub wyposażeniu placu budowy, z wyłączeniem drobnych przedmiotów codziennego użytku wykorzystywanych zgodnie z ich przeznaczeniem;

16c) "urządzeniu reklamowym" - należy przez to rozumieć przedmiot materialny przeznaczony lub służący ekspozycji reklamy wraz z jego elementami konstrukcyjnymi i zamocowaniami, inny niż tablica reklamowa, z wyłączeniem drobnych przedmiotów codziennego użytku wykorzystywanych zgodnie z ich przeznaczeniem;

(...)

²³ A. Fogel (red.), *Ustawa krajobrazowa...*, s. 168-169.

Kolejną modyfikacją, którą również trzeba zaopiniować pozytywnie, jest sprecyzowanie w przedmiocie liczby urządzeń bądź tablic umieszczonych na zabytku wpisanym do rejestru. W brzmieniu przepisu sprzed nowelizacji zawarta była liczba mnoga („Kto bez pozwolenia umieszcza na zabytku wpisanym do rejestru urządzenia techniczne, tablice, reklamy oraz napisy [...]”), przez co nie do końca wiadomym było, czy penalizowane jest umieszczenie kilku takich tablic czy urządzeń, większej ich liczby, czy także wystarczające do wypełnienia znamion tego typu wykroczenia jest umieszczenie na zabytku choćby jednego takiego obiektu²⁴. Aktualnie obowiązujący stan prawny rozwiewa wątpliwości tego typu. W redakcji nowego przepisu użyto bowiem przy opisie znamion czynu liczby pojedynczej, bezspornym jest więc fakt, iż do popełnienia wykroczenia z art. 118 ust. 1 OchrZabU wystarczy umieszczenie na zabytku wpisanym do rejestru chociażby jednego urządzenia technicznego, tablicy reklamowej bądź urządzenia reklamowego²⁵.

Podobnie jak w art. 63a i 63b Kodeksu wykroczeń rozszerzono odpowiedzialność prawną także wobec podżegacza i pomocnika. To samo tyczy się kwestii środków

karnych – art. 118 ust. 3 OchrZabU przewiduje możliwość przypadku przedmiotów służących bądź przeznaczonych do popełnienia wykroczenia, nawet jeśli nie stanowiłyby one własności sprawcy. Brzmienie tej regulacji jest identyczne w stosunku do art. 63a § 2 oraz art. 63b § 3 k.w., dlatego też niecelowym wydaje się szersze omawianie tej kwestii. Podobnie tyczy się kwestii nawiązki, która nie została uwzględniona w tej normie, zatem podobnie jak w przypadku art. 63b k.w. zastosowanie mają ogólne zasady prawa wykroczeń, z których *a contrario* wynika, że w przypadku braku określenia tej instytucji w przepisie szczególnym, nie ma ona zastosowania *in concreto*.

Kluczową odmiennością w stosunku do poprzednio obowiązującego brzmienia art. 118 OchrZabU jest rozszerzenie katalogu przewidzianych za popełnienie tego wykroczenia kar. Wcześniej możliwą do orzeczenia była jedynie kara grzywny. Obecnie zaś oprócz kary grzywny możliwie jest alternatywnie zasądzenie kary ograniczenia wolności. Taką zmianę trzeba ocenić bardzo pozytywnie, gdyż w przypadku sprawców o bardzo wysokim statusie finansowym kara grzywny często nie odgrywa odpowiedniej roli wychowawczej, a oni sami nie ponoszą wystarczającej dolegliwości związanej z popełnieniem czynu. Z drugiej zaś strony orzeczenie kary ograniczenia wolności, która

²⁴ M. Cherka (red.), *Ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Komentarz*, Wydawnictwo Wolters Kluwer, Warszawa 2010, s. 365.

²⁵ A. Fogel (red.), *Ustawa krajobrazowa...*, s. 169.

może polegać chociażby na wykonywaniu określonej liczby godzin prac społecznych, jest wskazane wobec osób, których sytuacja finansowa sprawia, że prawdopodobieństwo uiszczenia przez nich kary grzywny będzie bardzo niskie. Obecny stan prawny pozwala więc sądowi na indywidualizację charakteru kary i wydaniu orzeczenia, spełniającego *in concreto* założone przez sąd cele społeczne.

IV. Podsumowanie

Wejście w życie ustawy krajobrazowej wprowadziło w wielu aktach normatywnych szereg zmian, które w mniejszym bądź większym stopniu będą oddziaływać na nową rzeczywistość prawną. W obrębie szeroko rozumianego prawa karnego modyfikacje nie są rzeczą jasną tak znaczącą jak choćby w obszarze norm administracyjnoprawnych, nie mają one też tak wielkiego znaczenia. Dotyczą bowiem jedynie 3 regulacji: art. 63a i 63b Kodeksu wykroczeń oraz art. 118 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Jednakże zmiany wprowadzone w tym obszarze przez ustawę krajobrazową należy określić jako pożądane i niewątpliwie mające uzasadnienie z punktu widzenia celowości i praktyki sądowej wobec postępowań w tych sprawach. We wszystkich przepisach, z których wszystkie należą do norm prawa karno-administracyjnego, szerzej została określona odpowiedzialność za popełnienie wykroczenia (poza art. 63b k.w., którego w poprzednim stanie prawnym nie było w Kodeksie wykroczeń – niemniej jednak i w nim uregulowania są zbieżne z przyjętą generalnie filozofią karania). Dużo bardziej precyzyjnie są też określone pojęcia wchodzące w skład znamion popełnienia czynu zabronionego, dzięki czemu sądy nie powinny już mieć problemu z wykładnią dotyczącą tychże przepisów i określeniem, czy dany czyn można uznać za bezprawny, czy też nie. Zmiany dotyczą także kar i środków karnych. Rozszerzenia wprowadzone przez ustawę w tej materii również pozwalają na uelastycznienie sposobu orzekania przez sądy i zindywidualizowania kary w stosunku do sytuacji ekonomicznej sprawcy. Generalnie więc zmiany powinny odnieść pozytywne skutki i dużo bardziej chronić dobra prawne takie jak przyroda, porządek publiczny czy też obiekty będące zabytkami.

* * *

The impact of the Landscape Act on precepts of criminal law in the broad sense

Summary: The present article refers to the changes introduced with the act of 24 April 2015 amending some acts on instruments strengthening of landscape preservation in a broad sense of Polish criminal law. It discusses provisions that were amended after the act came into effect (the art.

63a of Petty Offences Code and the art. 118 of the act on protection and conservation of heritage) or that were supplemented to the act as new regulations (the art. 63b of Petty Offences Code). Its author presents the scope of particular amendments, their nature, as well as their legal effects, evaluating the impact that the act in question has on citizens' lives from the perspective of penal law.

Key words: offences, landscape, advertisement, heritage